

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Door de tijd heen

1 maximumscore 2

De juiste volgorde is:

2, 5, 1, 4, 6, 3

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder complete en foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

Prehistorie en oudheid

2 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

Het werk van Aristoteles past bij

- 'de ontwikkeling van wetenschappelijk denken ... in de Griekse stadstaat', want hij baseerde zijn boek op onderzoek 1
- 'het denken over burgerschap en politiek in de Griekse stadstaat', want dat was het onderwerp van zijn boek 1

3 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat:

- de bron alleen betrekking heeft op de keizer en daarom weinig zegt over de culturele contacten tussen (gewone) Romeinen en Germanen (onderzoeksvraag 1) 1
- de bron de politieke bedoeling van Caracalla laat zien, want hij probeert indruk te maken op de Germanen om Germaanse hulpstroepen te rekruteren / om de noordgrens van het rijk te beveiligen / om Germaanse volkeren aan Rome te binden 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

De middeleeuwen

4 maximumscore 4

Een juist antwoord bevat de volgende elementen:

- De bron bevat minder bruikbare informatie voor het hoofdstuk over het verloop van de machtsstrijd tussen Northumbria en Mercia, omdat de beschrijving van het verloop van de veldslag onwaarschijnlijk is / moeilijk te verifiëren is, wat bijvoorbeeld blijkt uit de beschrijving van de dertigvoudige overmacht van heidenen die door de christenen wordt verslagen 2
- De bron bevat beter bruikbare informatie voor het hoofdstuk over het mens- en wereldbeeld van een monnik in een Angelsaksisch klooster, wat bijvoorbeeld blijkt uit de beschrijving van de rol die God volgens deze monnik speelt in het leven van de mensen / wat bijvoorbeeld blijkt uit de weergave van het doel van de geschiedschrijving in die tijd waarin de opvatting van de auteur naar voren komt 2

Opmerking

Zonder een juiste verwijzing naar de bron worden geen scorepunten toegekend.

5 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

- Het invoeren van een algemene belasting houdt verband met 'het begin van staatsvorming en centralisatie', want dit maakte een effectiever / efficiënter bestuur voor het hele graafschap mogelijk 1
- Het afzetten van functionarissen van de graaf / de verantwoordingsplicht van functionarissen van de graaf houdt verband met 'het begin van staatsvorming en centralisatie', want dit maakte het mogelijk incompetenten / corrupte ambtenaren te ontslaan 1

Vroegmoderne tijd

6 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Door het sterker worden van het centrale gezag kregen vorsten meer greep op hun rijk en daardoor kregen ze meer mogelijkheden voor een zoektocht naar meer macht / rijkdom overzee (zodat ze investeerden in de overzeese expansie) 1
- Door de nieuwe wetenschappelijke belangstelling werd kennis (her)ontdekt, zoals geografische / cartografische kennis / navigatietechniek (die belangrijk was voor het succesvol beginnen aan overzeese expansie) 1

Vraag	Antwoord	Scores
<p>7 maximumscore 2</p>	<p>De juiste volgorde is: 3, 6, 4, 5, 1, 2</p> <p><i>Opmerking</i> Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder complete en foutloze reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.</p>	
<p>8 maximumscore 4</p>	<p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De 'tirannie' waartegen de Opstand zich richt wordt toegeschreven aan de bloeddorstigheid / de hebzucht van Alva (en niet aan Filips II) 1 • In het pamflet wordt Alva ervan beschuldigd de rechtzinnige (protestantse) leer uit te roeien / wordt het rooms-katholieke geloof voorgesteld als afgoderij en gruwel (en wordt niet de nationale invalshoek gekozen) 1 <p>Willem van Oranje</p> <ul style="list-style-type: none"> • wil de schijn vermijden dat het verzet zich tegen de legitieme heerser / de koning richt / dat hij de bestaande orde omverwerpt 1 • hoopt (door zijn opstand voor te stellen als een strijd tussen het protestantse en het rooms-katholieke geloof) op sympathie / op steun van de protestantse Duitse vorsten en edelen in de Opstand 1 <p><i>Opmerking</i> Als in de beantwoording op de eerste deelvraag wordt ingegaan op de nationalistische invalshoek van de propaganda van Willem van Oranje in de Nederlanden, dan wordt daar 1 scorepunt aan toegekend.</p> <p><i>Opmerking</i> Als in de beantwoording op de tweede deelvraag wordt aangegeven dat de nationale nadruk geen propagandistische waarde had voor de Duitse vorsten, wordt 1 scorepunt toegekend."</p>	
<p>9 maximumscore 3</p>	<p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het sturen van de Armada hield verband met het Engelse beleid in de Nederlanden, omdat Engeland de opstandige gewesten steunde / omdat door Engeland uit te schakelen / te straffen, de opstandige gewesten beter onder controle konden worden gebracht 1 • In het negentiende-eeuwse Engeland kwam de geschiedenis van de Armada volop in de belangstelling te staan door (een van de volgende): 2 <ul style="list-style-type: none"> – de 'opkomst van het nationalisme', want de overwinning van de Engelse vloot op de Armada gaf reden tot nationale trots / kon worden gebruikt om het Engelse zelfbewustzijn aan te wakkeren. – het 'moderne imperialisme', omdat men op zoek was naar de oorsprong van de Britse hegemonie op zee / de oorsprong van de Britse koloniale macht. 	

Vraag	Antwoord	Scores
10	<p>maximumscore 3</p> <p>Een juist antwoord bevat de volgende elementen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Carleton was een (politiek) tegenstander van Van Oldenbarnevelt (omdat Van Oldenbarnevelt tegenstander was van Maurits en voorstander was van een verbond met Frankrijk / tegen een verbond met Engeland was) • wat de beschrijving van Carleton in negatief opzicht heeft gekleurd • want hij beschrijft De Groot als aanhanger van Van Oldenbarnevelt als laf / als naïef / als iemand die onterechte beschuldigingen uit 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
11	<p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Door 'de wereldwijde handelscontacten' zijn er in Europa vlinders uit Oost- en West-Indië te zien, die bij Merian een belangstelling aanwakkeren die past bij de wetenschappelijke revolutie • Door 'de uitbouw van de Europese overheersing' is Merian in de gelegenheid om in Suriname haar onderzoek naar vlinders voort te zetten, wat past bij de wetenschappelijke revolutie • De publicatie van het onderzoek van Merian over vlinders, die voortkomt uit de wetenschappelijke revolutie, vindt plaats in Amsterdam, wat bijdraagt aan 'de culturele bloei van de Nederlandse Republiek' 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
12	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het gaat om de radicale fase / de Jacobijnse fase / de Terreur • het (door Robespierre) schenden van de grondwettelijke vrijheden (waarvoor de revolutie is gevoerd) / het uit de weg ruimen van tegenstanders • Robespierres argument tegen die kritiek is dat het veiligstellen van de revolutie zwaarder weegt dan de rechten van individuele burgers / dat 'publieke vrijheid' belangrijker is dan 'individuele vrijheid' • Met deze verdediging wil Robespierre de Terreur rechtvaardigen / draagvlak scheppen voor de maatregelen tijdens de Terreur 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
13	<p>maximumscore 2</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <p>Volgens Robespierre moet zijn regering de belangen van het individu onderschikt maken aan het welzijn van het hele volk / is terreur door de staat nodig om politieke idealen te realiseren, wat door Stalin en Hitler kan zijn opgevat als een legitimering van hun totalitaire staat / hun terreur.</p>	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Moderne tijd

14 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Het streven naar vorming van één Italiaanse staat past bij het nationalisme 1
- Het streven naar een staat voor vrije en gelijke mensen past bij het liberalisme 1
- Met zijn ideaal voor vrijheid en gelijkheid zet Mazzini zich af tegen de Restauratie (die na 1815 de verworvenheden van de Franse Revolutie probeert terug te draaien) 1

15 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Het Duitse keizerrijk van 1871 was voor de voorstanders van het Frankfurter Parlement uit 1848

- de vervulling van een ideaal, omdat de nationale eenheid (min of meer) was gerealiseerd 1
- teleurstellend, omdat het parlement / het volk weinig invloed had / de keizer veel macht had / er geen democratische / liberale staat werd gevormd 1

16 maximumscore 4

Kern van een juist antwoord is:

- Keppler geeft hier de visie weer dat Bismarck het machtsevenwicht in Europa / de vrede probeert te bewaren 1
- wat hij laat zien door (twee van de volgende): 2
 - het hangslot op de ton buskruit
 - de wip met oorlog en vrede
 - de Europese staatshoofden / de landen die tegelijk in de lucht worden gehouden
 - het ongebruikte kanon / de ongebruikte bommen / de ongebruikte granaten
 - de titel van de prent
- waarvan de alliantiepolitiek / de Conferentie van Berlijn / het bewaren van de vrede met Frankrijk / het tegen elkaar uitspelen van Engeland en Frankrijk / de driekeizerbond een voorbeeld is van de manier waarop Bismarck de vrede probeerde te bewaren 1

Opmerking

Alleen als de visie van Keppler op Bismarck juist wordt weergegeven worden 2 scorepunten toegekend aan juiste verwijzingen naar de bron.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

17 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Uit het essay van Goebbels blijkt dat de NSDAP de Republiek wil ondermijnen door (twee van de volgende): 2
 - de indruk te wekken dat de Republiek van Weimar onder Joodse invloed staat;
 - in te spelen op bestaand antisemitisme;
 - op te roepen tot geweld / marcheren;
 - zich openlijk te keren tegen andere politieke groeperingen (communisten);
 - gebruik te maken van de mogelijkheden die het democratische bestuur biedt (bijvoorbeeld door te reizen op kosten van de Republiek).
- Goebbels vindt het nodig dit essay te schrijven, omdat het erop lijkt dat de NSDAP door deelname aan de parlementsverkiezingen de Republiek van Weimar (en de democratische middelen die hierbij horen) aanvaardt, terwijl de nazi-ideologie zich juist (principiële) afzet tegen de Republiek van Weimar / tegen de parlementaire democratie (wat Goebbels in dit essay bevestigt) 2

18 maximumscore 1

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Doordat de Duitse economie onder invloed van het Dawesplan opleefde, werd de voedingsbodem voor radicale partijen als de NSDAP minder groot (waardoor hun aanhang verminderde).

of

Duitsland werd door de economische steun van het Dawesplan te afhankelijk van buitenlands kapitaal (volgens de NSDAP).

19 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

In de nazi-ideologie diende iedereen die niet paste in de ideale Duitse samenleving (de *Volksgemeinschaft* of een omschrijving daarvan) daaruit te worden verwijderd. Geesteszieke mensen pasten volgens de nazi-ideologie niet in een superieur volk.

Vraag	Antwoord	Scores
20	<p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De schrijver van dit artikel vindt dat Furtwängler zijn kunst ondergeschikt moet maken aan de politiek / aan het nationaalsocialisme in Duitsland (wat past bij het totalitaire karakter van het naziregime) 1 • wat blijkt uit de beschrijving in dit muziektijdschrift waarin de kunstenaar (twee van de volgende): 2 <ul style="list-style-type: none"> – zijn werk moet zien als plicht in nazi-Duitsland; – trouw zweert aan Adolf Hitler; – streeft naar kunst volgens zuiver Duits denken (Duitse kunst). 	
	<p><i>Opmerking</i></p> <p><i>Alleen als een verwijzing naar de bron gecombineerd wordt met een juiste uitleg van het totalitaire karakter van het naziregime worden scorepunten toegekend.</i></p>	
21	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een argument voor het dirigeerverbod is dat Furtwängler door het vicepresidentschap van de Rijkscultuurkamer het naziregime heeft ondersteund 1 • Een argument tegen het dirigeerverbod is dat Furtwängler door zijn verzet tegen antisemitische maatregelen / het opkomen voor Hindemith zich kritisch heeft opgesteld tegenover het naziregime / heeft laten zien geen overtuigd nazi te zijn 1 	
22	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <p>De foto laat een Nederlandse soldaat zien die</p> <ul style="list-style-type: none"> • de 'dekolonisatie (die een eind maakt aan de hegemonie van de westerse wereld)' probeert te stoppen 1 • de communistische vlag verovert die past bij de 'verdeling van de wereld in twee ideologische blokken ...' / de Koude Oorlog 1 <p>Met de foto</p> <ul style="list-style-type: none"> • suggereert de Nederlandse regering dat het om een communistische opstand gaat in Indonesië (in plaats van om een dekolonisatieproces), waarmee de Verenigde Staten kunnen worden overgehaald hen te steunen / de steun in Nederland voor militair ingrijpen kan worden vergroot 2 	

Vraag	Antwoord	Scores
23	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bij 1: <ul style="list-style-type: none"> – het communistisch worden van China / de stichting van de Volksrepubliek China • bij 2 (een van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – de munthervorming in Duitsland – de luchtbrug naar West-Berlijn (tijdens de Sovjetblokkade) – het stichten van de BRD – de oprichting van de NAVO – (de voorwaarden tot deelname aan) het Marshallplan 	<p>1</p> <p>1</p>
24	<p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De uitstroom van (hoogopgeleide) DDR-burgers werd te groot om de DDR levensvatbaar te houden • Voor de sovjetregering betekent de bouw van de Berlijnse Muur (de oplossing van de DDR-regering) gezichtsverlies voor het communistische systeem, omdat eruit blijkt dat de DDR-burgers alleen met repressie in hun land gehouden kunnen worden, terwijl de DDR juist moet laten zien dat het communisme het hogere / betere maatschappijtype is 	<p>1</p> <p>2</p>
25	<p>maximumscore 2</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Herblock laat Hitler en Stalin de inval in 1968 toejuichen / noemt de prent "op naar het verleden" • waarmee Herblock suggereert dat de invasie door het Warschaupact (in 1968) door Brezjnev overeenkomt met de Duits-Russische invasie in Polen in 1939 	<p>1</p> <p>1</p>
26	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De economische hervormingen van de perestrojka waren noodzakelijk om de stagnatie van de economie te doorbreken (die leidden tot het achterop raken van de Sovjet-Unie in de wapenwedloop) • maar glasnost (openheid) die een debat mogelijk maakte / die veel onrust veroorzaakte / die de incompetentie van het regime aan het licht bracht, leidde uiteindelijk tot het uiteenvallen van de Sovjet-Unie 	<p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

27 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is (twee van de volgende):

- 'De dekolonisatie (die een eind maakte aan de hegemonie van de westerse wereld)' / 'Het voeren van twee wereldoorlogen' droeg ertoe bij dat inwoners van de voormalige koloniën naar het moederland trokken.
- 'De toenemende westerse welvaart' zorgde ervoor dat gastarbeiders uit het Middellandse Zeegebied (en hun gezinnen) naar West-Europa emigreerden.
- 'Sociaal-culturele veranderingsprocessen' zorgden voor pluriformiteit.
- 'De eenwording van Europa' maakte werken / wonen in andere Europese landen beter mogelijk.

per juiste verklaring

1

Opmerking

Als alleen het kenmerkend aspect wordt genoemd, wordt geen scorepunt toegekend.

Bronvermeldingen

- bron 1 ontleend aan: Thomas S. Burns, Rome and the Barbarians, 100 B.C - A.D. 400, Baltimore en Londen 2003, pag. 279
- bron 2 ontleend aan: R. Collins en J. McClure ed., Beda, The Ecclesiastical History of the English People, Oxford 2008, pag. 149-150
- bron 3 M.G. Schenk ed., Geschriften van 1568,. Verantwoordinge, Verklaringhe ende Waerschowinghe mitsgaders eene Hertgrondighe Begheerte des edelen, lancmoedighen ende hooghgeboren princen van Oraengien, Amsterdam 1933, pag. 104 en 111-112
- bron 4 René van Stipriaan (red.), Ooggetuigen van de Gouden Eeuw in meer dan honderd reportages, Amsterdam 2007, pag. 109-110
- bron 5 ontleend aan: http://gdz.sub.uni-goettingen.de/dms/load/img/?PID=PPN477653782%7CLOG_0004
- bron 6 ontleend aan: Marc Bouloiseau (ed). Discours et rapports a la Convention par Robespierre, Parijs 1965, pag. 191
- bron 7 ontleend aan: G.R. Elton, The Risorgimento and the Unification of Italy, Londen 1971, pag. 129
- bron 8 bron: <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015075988124;view=1up;seq=92>
- bron 9 ontleend aan: <http://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/anarif06.htm>
- bron 10 ontleend aan: Fred K. Prieberg, Trial of Strength, Wilhelm Furtwängler and the Third Reich, Londen 1991, pag. 155
- bron 11 Louis Zweers, De gecensureerde oorlog, Militairen versus media in Nederlands-Indië 1945-1949, Zutphen 2013, pag. 311
- bron 12 ontleend aan: <http://www.bpb.de/geschichte/deutsche-einheit/deutsche-teilung-deutsche-einheit/52213/walter-ulbrichts-dringender-wunsch?p=0>
- bron 13 Haynes.Johnson en Harry Katz, Herblock, The Life and Work of the Great Political Cartoonist, New York 2009, cd-bijlage